

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

Lapsibudjetoinnin malli Pohjois-Karjalan hyvin- vointialueelle

23.5.2023

Sisällysluettelo

1	Hankkeen tarve	2
1.1.	Tausta	2
1.2.	Tarve	5
2	Kohderyhmä	7
3	Hankkeen tavoitteet, tuotokset tulokset ja vaikutukset	7
4	Toteutus ja aikataulu	9
5	Hankkeen toimijat ja organisoituminen	10
5.1	Hankkeen resurssit	10
5.2	viestintä	11
5.3	seuranta ja arviointi	11
5.4	riskit ja niihin varautuminen	11

Tekijät

Hanna Myllylä, Sonja Hartikainen, Maarit Haatanen, Eeva Reijonen, Helena Majoinen, Anita Lindevall, Liisa Karvonen, Ulla Tiainen

1 Hankkeen tarve

1.1. TAUSTA

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue Siun sote tuottaa palvelut alueensa noin 163 400 asukkaalle yli 7000 työntekijän voimin. Siun soten strategisissa tavoitteissa mainitaan kohdassa 7. Toimintamme on pitkäjänteistä, tulevaisuuteen katsovaa ja päätöksenteko lapsen edun mukaista. Vaikuttamistoimielimiin kuuluvat nuorisovaltuusto, lapsi- ja perheasiainneuvosto, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto. Käytännössä sen arvioiminen ovatko resurssit kohdentuneet niin, että ne ovat strategian mukaisia on ollut vaikeaa. Lapsibudjetointi tuo läpinäkyvyyttä miten eri palveluihin käytetyt resurssit kohdentuvat juuri lapsiin.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella on kiinnitetty huomiota lasten- ja nuorten saamaan palvelukokonaisuuteen ja sen kehittämiseen yhteistyössä eri toimijoiden kesken sellaiseksi, että se vastaa saumattomasti lasten, nuorten ja perheiden palvelutarpeeseen. Tavoitteena on sujuva, monialainen polku, jossa jokaiselle lapselle ja nuorelle on räätälöity hänen tarvettaan vastaava palveluiden kokonaisuus. Kehitystyössä on kiinnitetty huomiota siihen, että osa palveluista on pirstaloitunut useille eri toimijoille ilman, että koordinoituvastuita on selkeästi määritelty. Lisäksi huomio on kiinnittynyt siihen, että palvelut eivät aina ole linjassaan siten, että perustasolla olisi vastaavuus erityis- palveluiden kanssa. Esimerkkinä voidaan todeta esim. lasten- ja nuorten mielenterveyspalvelut, jotka eivät ole tämän hetken palvelurakenteessa selkeästi määrittäneet perustasolla. Tämä aiheuttaa liiallista valumista erikoissairaanhoidon. Toisena esimerkkinä on lasten- ja nuorten kuntoutus, joita tällä hetkellä toteutetaan useasta eri palvelutehtävästä ilman, että lapsen tai nuoren kokonaisuus on jäsenetysti selvillä.

On yleisesti todennettu, että mitä kireämpi taloustilanne on, sitä voimakkaammin taloudelliset kannustimet ohjaavat päätöksiä. Jokaisen yksikön on toteutettava omaa perustehtäväänsä ja huolehdittava vastuullaan olevista lakisääteisistä tehtävistä ja velvoitteista niillä rahoilla, jotka sillä on käytettävissään. Tämä kannustaa toimimaan kokonaisuuden kannalta epätarkoituksenmukaisesti ja osaoptimoimaan oman yksikön etua, vaikka se merkitsisi kokonaisenmenojen kasvua. STM, 2015, 20. Osaoptimointi heikentää kokonaisvaikuttavuutta, koska se siirtää palvelujen painopistettä ennaltaehkäisevästä viimekätiseen esimerkiksi yleisestä erikoistuneeseen.

Kuva 2. Psykiatrisen osastohoidon hoitopäivät 0–16-vuotiailla Pohjois-Karjalassa ja Suomessa, 2017–2021. Sotkanet.

Psykiatrisen osastohoidon hoitopäivät (0-16v) Pohjois-Karjalassa ja Suomessa, 2017-2021 (Sotkanet)

Year	Psychiatric inpatient days 0-16y / 1000, North-Karelia	Psychiatric Inpatient days 0-16y / 1000, Finland
2021	206.0	103.1
2020	158.9	88.5
2019	165.2	95.9
2018	168.7	98.9
2017	168.2	102.6

Siun
SOTE

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue | www.siunsote.fi

Kuva 3. Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat. 2017–2021. Sotkanet.

Kodin ulkopuolelle sijoitetut (0-17v) 2017-2021 (Sotkanet)

Year	Kodin ulkopuolelle sijoitetut % (0-17v) Pohjois-Karjala	Kodin ulkopuolelle sijoitetut % (0-17v) Suomi	Kiireelliset sijoitukset % (0-17v) Pohjois-Karjala	Kiireelliset sijoitukset % (0-17v) Suomi
2021	2.0%	1.6%	0.6%	0.4%
2020	2.0%	1.7%	0.6%	0.4%
2019	2.0%	1.6%	0.5%	0.4%
2018	2.0%	1.6%	0.6%	0.4%
2017	1.8%	1.5%	0.5%	0.4%

Siun
SOTE

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue | www.siunsote.fi

Siun soten aikana painopiste viimesijaisiin palveluihin on lisääntynyt. Kiireellisten sijoitusten määrä on noussut alkuvuonna 2023 ja alaikäisiä sijoitetaan kodin ulkopuolelle edelleen 2 % vuosittain. Valtakunnallisesti tämä luku on korkea. Ruuhkautunut ja jonoutunut tilanne näkyy käytännössä kaikissa lasten- ja nuorten palveluissa. Tällöin joudutaan toimimaan reaktiivisesti ja tilanteet kriisiytyvät. Siun soten alueella suurimmat kustannukset lasten, nuorten ja perheiden osalta tulevat osastohoidoista ja sijaishuollosta.

Yhtenä esimerkkinä ennaltaehkäisevästä, lapsiperheiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja alueellisiin kustannuksiin vaikuttavasta toiminnosta Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella on lapsiperheiden yhteisasiakasohjausmallin kehittäminen. Yhteisasiakasohjauksessa huomioidaan lapsen ja perheen osallisuus sekä heidän tarvitsemansa tuen jatkuvuus elämäntilanteeseen liittyvien tarpeiden mukaisesti.

Siun sotessa lasten-, nuorten-, ja perheiden palveluista tulevaisuudessa kerättävät vähimmäistietosisällöt tulevat Sosiaali- ja terveysministeriön asetusluonnoksesta ja DigiFinlandin Virta- hankkeen tietojohdamisen verkostossa. Niitä vastaavat tiedot on suuri osa määritetty Sotkanetissä ja Virta -hankkeeseen osallistunut tietotuotannon ICT työntekijä on osallistunut niiden työstämiseen Siun soten osalta.

Osaan vähimmäistietosisällöistä löytyy vastaus Sotekuva palvelusta, josta löytyvät myös indikaattorikuvaukset, joihin lista ei täysin ole yhteneväinen asetusluonnoksen kanssa. Yhteensä indikaattoreita on 97.

Kuva 4. Esimerkki indikaattoritiedoista. Tietoikkuna- verkkopalvelut, Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos.

Indikaattori	Numero	Vuosi	Koko maa	Pohjois-Ka
0 - 1-vuotiaat, lkm 31.12.	5029	2022	95065	2223
0 - 17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäi	1086	2021	8,6	6,2
0 - 17-vuotiaat, % väestöstä	1065	2022	18,4	16,3
0 - 6-vuotiaat, % väestöstä	7	2022	6,2	5,2
1.10. - 31.3. aikana lakisääteisen 3 kk:n kuluessa valmistuneet lastensuojelu	3497	2022	91,7	86,9
1.10. - 31.3. aikana lakisääteisen 7 arkipäivän kuluessa aloitetut lastensuoje	3496	2022	97,3	92,7
1.4. - 30.9. aikana lakisääteisen 3 kk:n kuluessa valmistuneet lastensuojelun	3495	2022	90	74,6
1.4. - 30.9. aikana lakisääteisen 7 arkipäivän kuluessa aloitetut lastensuojelu	3494	2022	97,5	80,3
16 - 24-vuotiaat, % väestöstä	168	2022	9,9	10
5 minuutin Apgarin pisteet 0 - 3, %	5121	2021	0,4	
7 - 15-vuotiaat, % väestöstä	167	2022	10	9
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista	190	2021	28,1	29,3
Alle 16-vuotiaan vammaistuen saajat (korotettu ja ylin tuki) / 100 000 vastaa	5108	2022	1756,4	1791
Ehkäisevää toimeentulotukea vuoden aikana saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vas	299	2021	1,3	0,8
Ei ole päässyt koulukuraattorille yrittämisestä huolimatta lukuvuoden aikana	4805	2021	9,5	9,1
Ei ole päässyt kouluterveydenhoitajalle yrittämisestä huolimatta lukuvuoden	4802	2021	5,4	5,5
Ei ole päässyt kouluterveydenhoitajalle yrittämisestä huolimatta lukuvuoden	4803	2021	4,7	6,2
Ei ole päässyt kouluterveydenhoitajalle yrittämisestä huolimatta lukuvuoden	4804	2021	4,4	6,4
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria / 1 000 0 - 12-vuotias	2483	2021	379,8	425
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1 000 13 - 17-vuoti	2484	2021	1262,2	1006,5
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % i	3905	2021	27,9	29,4
Henkilökohtaisen avun 0 - 17-vuotiaita asiakkaita vuoden aikana, kunnan kus	3434	2022	123,3	154,9
Huostassa vuoden aikana olleet 0 - 17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väest	1077	2021	1	1,1
Kasvatus- ja perheneuvoloiden lapsiasiakkaat (0 - 21-vuotiaat) vuoden aikana	1920	2022	2,5	4,1
Kiireellisesti vuoden aikana sijoitettuna olleet 0 - 17-vuotiaat, % vastaavan ik	1078	2021	0,4	0,6
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	191	2021	1,6	2
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, joiden sijoituspaikkana laitos, %	419	2021	46,7	46,4
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, joiden sijoituspaikkana perhe, %	418	2021	42,1	41,6
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	328	2021	19,4	19,3
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppil	286	2021	25,7	25,2
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 8. ja 9. luokan oppilaista	290	2021	8,1	6,6
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % ammatillisen oppilaitoksen 1.	3937	2021	17,7	12,3
Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelij	3922	2021	12,6	9,2
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	1514	2021	6	6,4

1.2. TARVE

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue -Siun sote on toiminut aiemmin vuosina 2017–2022 sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymänä. Jo tuolloin alueella on kehittynyt yhteistyörakenteita lasten, nuorten ja perheiden palveluiden ympärille. Lape-hankkeen aikana alueelle on perustettu maakunnallinen perhekeskuksen ohjausryhmä ja alueelliset johtoryhmät, joissa on hyvinvointialueen toimijoiden lisäksi mukana kunta-, järjestö- ja seurakuntatoimijoita. Tammiukuussa 2023 Pohjois-Karjalan perhekeskukselle valmistui toimintasuunnitelma vuosille 2023–2025, joka toimii alueen lasten, nuorten ja perheiden palveluja ja toimintoja ohjaavana asiakirjana. Perhekeskuksen tavoitteena on tukea maakunnallisesti yhtenäisten toimintamallien käyttöönottoa ja tämän vuoksi toimintasuunnitelmaan on määritelty yhteisiä indikaattoreita, joita alueella seurataan. Lisäksi Pohjois-Karjalan perhekeskuksen toimintasuunnitelmaan on kirjattu yhdeksi tavoitteeksi lapsivaikutusten arvioinnin käyttäminen, joka osaltaan kuvaa alueen kiinnostusta yhteisten valintojen merkityksen ymmärtämiseen ja harkintaan.

Perhekeskuksen toimintasuunnitelman lisäksi hyvinvointialueelle on valmistumassa tämän vuoden aikana vuosille 2023–2025 neuvolatoiminnan ja alle kouluikäisten ehkäisevän suun terveydenhuollon toimintasuunnitelma, alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma, joka sisältää myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä koulu- ja opiskeluiäisten ehkäisevän suun terveydenhuollon suunnitelman. Kaikissa näissä toimintasuunnitelmissa on lasten, nuorten ja perheiden palveluihin kohdistuvia indikaattori- ja mittaritiedon keräämistä, jotka pohjautuvat vähimmäistietosisältöihin ja joita voisi hyödyntää osana lapsibudjetoinnin hanketyötä ja samalla hanketyö tukisi käytännön työtä. Kyseisiä mittaritietoja kerätään toimialueittain, mutta tulevaisuudessa olisi tärkeää huomioida, kuinka toiminta yhdistetään eri sektoreiden ja toimijoiden välillä.

Toisaalta jo ennakkoon tiedetään, että osa kerättävästä mittaritiedosta on nopeasti vanhenevaa, joten myös sen arviointi, millaista vähimmäistietoa on syytä kerätä toiminnan ja lapsivaikutusten ennakkoinnin näkökulmasta tulee huomioida.

Lisäksi haasteena on, ettei kerättyä tietoa välttämättä hyödynnetä täysimääräisesti vaikkakin tietoa kerätään runsaasti. Tiedon keräämisessä on myös joitakin tunnistettuja haasteita liittyen asiakas- ja potilastietojärjestelmistä saatavaan tietoon. Terveystalveluollossa tietoa saadaan hyvin kerättyä potilastietojärjestelmästä, mutta sosiaali- huollon asiakastietojärjestelmästä ei tietoa pystytä samassa laajuudessa keräämään. Toimialuerajat ylittävässä työskentelyssä voidaan saavuttaa lukuisia hyötyjä. Näin on mahdollista esimerkiksi tarkastella palvelujen päällekkäisyyksiä. Heinolan lapsibudjetoinnin esimerkissä hyväksi koettiin myös palveluiden jaottelu tarkempien palveluita käyttävien ikäluokkien mukaan, ei erikseen palveluita tuottaneiden toimialojen mukaan. Suurin hyöty koettiin siinä, että palvelut nähtiin näin kokonaisuutena. Hyvä tulos oli myös se, että saatiin tietoa valtuuston päätöksenteon tueksi, ja tätä kautta myös konkreettisesti vaikutettua resurssien lisäämiseen. Näitä hyötyjä tavoitellaan myös Siun soten nyt haettavassa pilotissa.

Tilastotietojen valossa, alueellamme painopiste on enemmän raskaissa ja korjaavissa palveluissa, lapsibudjetoinnin avulla on mahdollisuus tunnistaa miten taloudelliset päätökset vaikuttavat lapsiin ja onko painopistettä mahdollisuus näkyväksi tekemisen jälkeen kääntää kevyempiin palveluihin.

Tavoittelemme haettavalla pilotilla, että alueellamme opittaisiin tunnistamaan lapsibudjetoinnin ja lapsivaikutusten arvioinnin avulla, miten saavutamme paremman vaikuttavuuden lasten, nuorten ja perheiden palveluissa sekä mitkä ovat ennakoivan lapsibudjetoinnin taustat. Lisäksi tämän pilotoinnin avulla voimme entistä paremmin arvioida alueellisesti myös kuntien ja hyvinvointialueen välistä yhteistyötä sekä eri palvelujen ja toimintojen integraation onnistumista. Tavoittelemme palvelujen suunnan kääntämistä raskaammista palveluista ennaltaehkäiseviin palveluihin. Lapsibudjetointia käytämme tiedolla johtamisen tukena, sen avulla pystymme entistä paremmin perustelevaan päättäjille eri päätösten vaikutuksia asiakkaisiin.

Lapsibudjetoinnin peruseräaatteita on esitelty syksyllä Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan iltakoulussa ja jo tuolloin päättäjien kiinnostus heräsi, kuinka tällaisen pilotointi voitaisiin toteuttaa alueellamme. Ymmärrystä aiheeseen liittyen on siis jo lisätty tulevaa hanketta ajatellen. Alla kuva iltakoulussa esitetystä materiaalista (kuva 5.).

Tämän jälkeen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan sekä lapsi- ja perheasianneuvoston jäseniä osallistui yhdessä hyvinvointialueen viranhaltijoiden kanssa lapsivaikutusten arviointikoulutukseen helmikuussa 2023. Edellä mainitut toimenpiteet ovat toimineet hyvänä pohjatyönä ja tukevat Pohjois-Karjalan alueen lapsibudjetoinnin pilotointia.

Kuva 5. Liikennevaloluokittelu. Hyte-iltakoulu 6.9.2022. Tulevaisuuden sote-keskus-hanke. Hurmekoski, Karvonen.

Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiön, Itlan, tukea on alueellamme saatavilla vuoden 2026 loppuun 0,5 HTV:n verran ja siinä on tarkoituksena kehittää yhteisövaikuttavuutta hyvinvointialueen, kuntien, kolmannen sektorin sekä yksityisten toimijoiden välillä. Tämän yhteistyön yhtenä tavoitteena on kehittää palautetiedon keräämistä ja jakamista eri toimijoiden työstä ja tämä taas heijastaa suoraan alueelta kerättävään lapsivaikutusten arviointitietoon. Tavoitteena on, että Pohjois-Karjalan alueelta tunnistettaisiin vaikuttavuuden arvioinnissa muitakin kuin vain

raskaimpien erityispalveluiden tunnuslukuja. Lisäksi Itla-yhteistyöllä halutaan tuottaa tietoa eri tason toimijoille tehdystä työstä eli niin työntekijöille kuin organisaatioiden johdollekin.

2 Kohderyhmä

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen lapset, nuoret ja perheet. Lapsibudjetoinnin avulla kerätyllä tiedolla seuraavat tahot saavat kohdennettua tietoa. Hyvinvointialueen lasten-, nuorten- ja perheiden palveluiden johto. Hyvinvointialueen päätöksiä tekevät tahot. Kunnan alueelliset kumppanuusryhmät ja perhekeskusverkosto.

3 Hankkeen tavoitteet, tuotokset tulokset ja vaikutukset

Tässä luvussa hakija on ottanut vapauden yhdistää hankkeen tavoitteet, tuotokset, tulokset ja vaikutukset samaan taulukkoon.

Hankkeen tavoitteena on luoda Siun soteen lapsibudjetoinnin toteuttamisen ns. kehikko; malli, tavoitteet sekä mitaristo. Lisätään palvelualueiden ja päättäjien ymmärrystä, miten lapsibudjetointi hyödyttää taloussuunnittelua sekä miten talouden resursseja voidaan kohdentaa vaikuttavammin. Osana hanketta määritellään, miten toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan. Hankkeen aikana selvitetään lapsibudjetointiin tarvittavat tietojohtamisen menetelmät sekä tarvittavat sähköisen raportoinnin työvälineet. Hankkeen aikana määritellään, kuinka kerättyä tietoa voidaan hyödyntää päätöksenteon tukena ketterästi esimerkiksi palvelutuotannon järjestämisessä tai päättäjätasolla. Hankkeessa kootaan tilannekuva, miltä kokonaisuus näyttää. Erilliset toiminnot kytketään vahvemmin osaksi palvelujen kokonaisuutta. Valitaan seurattavat indikaattoritiedot sekä miten ne saadaan koottua.

Hankkeen aikana tehdään suunnitelma, kuinka lapsibudjetointia toteutetaan, kertaluontoisesti vai toistettavan katsauksena. Budjetointi ei voi viedä kohtuuttomasti aikaa tai olla liian raskas toteuttaa muiden talouteen liittyvien velvoitteiden lisäksi.

Tavoitteena on myös tunnistaa estäviä tekijöitä tai osaamisen puutteita, jotka estävät toimintamallin käyttöönottamisen. Näitä asioita voivat olla muun muassa tietojärjestelmiin ja niistä saataviin tietoihin liittyvät haasteet. Hankkeen aikana pyritään löytämään ratkaisuja näihin esteisiin.

Sitoudumme pilotoimaan ja kehittämään myös Aura-palveluluokittelun hyödyntämistä lapsibudjetointityössä.

Tavoite	Tuotos	Tulos	Vaikutus
Toimintamalli on selkeä ja lapsibudjetoinnin käyttöönotosta voidaan päättää.	Luotu kehikko/malli lapsibudjetoinnista hyvinvointialueelle.	Toimintamalli on käytöön otettavissa.	Tieto ohjaa taloussuunnittelua, voidaan paremmin kohdentaa resursseja.
Mittarit ja indikaattoritiedot ovat käytössä.	Määritelty mitattavat asiat sekä mittarit.	Mittareita käytetään säännönmukaisesti.	Mittaamisesta tulee luonteva osa työskentelyä.
Tunnistetaan toimintamallin esteet.	Esteet määritelty ja ratkaisut haettu.	Esteet ovat tiedossa eivätkä ne estä toimintamallin käyttöönottoa.	Toimintamalliin on haettu valmiit ratkaisut ennen käyttöönottoa.
Sähköisen raportoinnin välineet ovat selkeät.	Listataan mitä raportointivälineitä käytetään.	Sähköinen raportointi on selkeää ja toimivaa.	Jokainen tietää mitä mittareita seurataan.
Tilannekuva lapsibudjetoinnista on koottu.	Raportti/kaavio	Ajantasainen tieto mitä vielä tarvitaan käytännön toteutukseen	Voidaan miettiä, tarvitaanko raportoinnin välineitä tms. kehittää tai tarkentaa.
Lapsibudjetoinnin omistajuus on määritelty.	Nimetty omistaja Siun sotessa.	Kaikille on selkeää kuka toimintamallista vastaa.	Budjetointi toteutuu säännönmukaisesti. Sitä voidaan myös kehittää tarpeen mukaan.

4 Toteutus ja aikataulu

Hankeajaksi haemme 1.10.2023-30.10.2024.

Hankkeessa vastataan kysymykseen siitä, millä keinoilla lapsibudjettiin liittyvät tiedot saadaan kerättyä jatkossa sekä miten lapsibudjetointi pystytään ottamaan käyttöön hankkeen jälkeen. Selvitetään tarvittavat resurssit, välineet, aikataulus.

Tärkeää on myös lisätä tietoa siitä mitä lapsibudjetoinnilla tarkoitetaan ja ettei kyse ole erillisestä talousarviosta vaan alle 18- vuotiaisiin lapsiin kohdistuvien määrärahojen tarkastelusta kokonaisuutena. Tähän tiedottamiseen ja aiheen tunnetuksi tekemiseen täytyy varata hankkeessa aikaa. Hankkeen aikana myös selkeytetään lapsibudjetointin ja lapsivaikutusten arvioinnin yhteyttä toisiinsa. Lastensuojelun keskusliiton mukaan päätöksentekijöiden näkökulmasta sekä lapsivaikutusten arviointi että lapsibudjetointi ovat tiedolla johtamisen välineitä. Niiden tuottaman tiedon tarkoituksena on tehdä päätöksentekoprosessi – aina päätöksen suunnittelusta sen vaikutusten seurantaan – läpinäkyväksi lapsen oikeuksien näkökulmasta. Lapsibudjetoinnin voidaan katsoa olevan lapsivaikutusta arvioinnin yksi osakokonaisuus, joka keskittyy talousarviopäätösten vaikutusten arviointiin. Lapsibudjetointia ei itsessään voi toteuttaa ilman tehtyjen talousarviopäätösten lapsivaikutusten arviointia. Ilman arviointia kyse on vain budjetianalyysistä. On kiinnitettävä huomiota siihen, mitä lapsivaikutuksia päätöksillä oletetaan olevan. Päätöksen jälkeen tulisi myös seurata arviointia sitä, mikä vaikutus määrärahojen allokoinnilla on ollut lasten hyvinvointiin ja terveyteen. Lapsibudjettiin ja lapsivaikutusten arviointiin käsitteinä tulee perehtyä huolellisesti ja ne tulee avata henkilöstölle sekä päättäjille sekä se, kuinka ne liittyvät toisiinsa.

Hankkeeseen valittavilta työntekijöiltä edellytetään talousarvio osaamisen lisäksi tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta ja haasteista sekä lasten ja nuorten oikeuksista ja niiden toteutumisesta. Ihanteellista olisi, mikäli työntekijöillä olisi kokemusta Siun soten tietotuotannosta.

Hankkeen aikana tehdään tiivistä yhteistyötä muiden lapsibudjetointia käyttävien tahojen kanssa, lisäksi hankkeelle toivotaan kansallista ohjausta ja tukea mahdollisimman laajan vaikuttavuuden saavuttamiseksi. Toivomme myös yhteistyötä muiden hankealueiden kanssa, koska oletettavasti eteen tulevat haasteet ovat melko samankaltaisia ja ne on viisasta ratkaista yhdessä.

Hankkeen alussa syksyllä 2023 työntekijät keräävät tietoa muiden alueiden hyvistä käytänteistä kuten Oulun malli ja Heinolan malli lapsibudjettiin liittyen sekä perehtyvät tarvittaviin tiedontuottamisen välineisiin. Viestintää aiheesta tehdään yhteistyössä Siun soten viestinnän kanssa. Hanketyöntekijät esittelevät aihetta palvelualueiden johtotiimeissä sekä hyvinvointialueen päätöksentekokoelimityksissä. Kouluttamiseen ja osaamisen kehittämiseen tulee varata aikaa myös vuonna 2024.

Vuonna 2024 luodaan lapsibudjetoinnin malli. Mallissa kuvataan lapsibudjetoinnin käytännön toteutukseen liittyviä seikkoja kuten raportointi, tiedonkeruu tavat, käytettävät mittarit jne. Lapsibudjetointi kytketään osaksi hyvinvointialueen strategista suunnittelua ja arviointia. Hankkeen aikana määritellään, myös kenellä on omistajuus ja vastuu budjetoinnin toteuttamisesta jatkossa. Lisäksi tulee sopia, missä ja miten tuloksia käsitellään ja miten ne viedään

tiedoksi päätöksentekoon. Samalla, kun tuloksia käsitellään, tehdään myös tehtyjen päätösten lapsivaikutusten arviointia. Hanketyöntekijät selvittävät hankkeen aikana, kuinka lasten osallisuus päätöksenteossa ratkaistaan. Yhtenä vaihtoehtona voidaan käyttää esimerkiksi nuorisovaltuustoa sekä maakunnallista kohtaamispaikkatoimintaa.

Hankkeessa käytetään tukena Valtioneuvoston Lapsilähtöinen budjetointi julkaisua sekä siellä esitettyä kartoitus-
taulukkoa.

Hankkeessa selkeytetään ja selvitetään kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyötä esimerkiksi indikaattoritietojen osalta. Luodaan suunnitelma yhteisistä yhdyspinnoista.

5 Hankkeen toimijat ja organisoituminen

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on maakunnallinen toimija. Hanke sijoittuu hallinnollisesti Siun soten kehittämissyksikköön ja on siten kiinteästi yhteydessä muuhun kehittämiseen. Siun soten kehittämisjohtaja vastaa kaikista hankkeista. Hanke sijoittuu monialaisesti eri yksiköiden alueelle. Hankkeelle nimetään ohjausryhmä, johon kutsutaan mukaan rahoittajan edustaja. Muut edustajat nimetään laajasti kohderyhmän kanssa työskentelevistä tahtoista. Valtionavustusta ei tulla delegoimaan muille toimijoille. Siun sote on ainoa toteuttaja.

Hankkeen yhteistyö keskittyy palvelukokonaisuuden selkeyttämiseen ja palvelujen integraation vahvistamiseen. Hankkeessa tehdään tiivistä yhteistyötä maakunnallisen perhekeskuksen ohjausryhmän ja kuntakumppaneiden kanssa.

5.1 HANKKEEN RESURSSIT

Hankkeeseen rekrytoidaan kokoaikainen projektiasiantuntija 100 % ja 30 % koordinaattori. Koordinaattorin tehtävänä on tukea projektiasiantuntijaa viestinnässä sekä talouteen liittyvien tietojen keräämisessä. Projektiasiantuntija vastaa hankkeen operatiivisesta sisällöstä, tiedon keräämisestä, sidosryhmäyhteistyöstä sekä raportoinnista. Projektiasiantuntijalta vaaditaan laajaa osaamista kohderyhmän palveluista sekä hyvää ymmärrystä taloudesta. Hänellä on tukenaan tiedon keruussa Siun soten taloushallinnon asiantuntijoita. Lisäksi hankkeelle osoitetaan 10 % päällikön työpanosta kehittämissyksiköstä. Päällikkö vastaa hankkeen hallinnointiin liittyvistä tehtävistä sekä toimii hankehenkilöstön esimiehenä. Hän käynnistää hankkeen ja huolehtii rahoittajan edellyttämien tietojen keruusta.

Hankkeen kulut koostuvat lähes kokonaisuudessaan henkilöstökuluista.

5.2 VIESTINTÄ

Hankkeessa laaditaan erillinen viestintäsuunnitelma hankkeen aloittaessa. Viestintäsuunnitelmassa käydään läpi viestinnän tavoitteet, kanavat ja keinot sekä aikataulu ja vastuut. Hankkeiden viestintä suunnitellaan ja toteutetaan tiiviissä yhteistyössä Siun soten viestintäpalveluiden kanssa. Siun soten viestintäpalveluissa työskentelevät viestintäsuunnittelijat vastaavat oman toimialueensa viestinnän suunnittelusta ja omalta osaltaan myös toteuttamisesta yhteistyössä toimialueen vastuuhenkilöiden kanssa. Viestintäpalveluissa työskentelee myös verkkoviestinnästä vastaava viestintäsuunnittelija ja valokuvaaja.

5.3 SEURANTA JA ARVIOINTI

Hankkeen seuranta ja arviointi ovat toisiaan palvelevat toimintakokonaisuudet, mutta kummallakin on omat fokuksensa. Seuranta eroaa arvioinnista siinä, että seurannan ensisijainen tehtävä on tarkastella projektin toteutusprosessia, siis toimintaa ja toiminnan edistymistä. Arvioinnissa puolestaan keskitytään siihen, mitä hankkeella on saatu aikaan eli tuloksiin ja toisaalta tarkastellaan tuloksiin pääsyn tehokkuutta. Seurannan toimeenpanossa hyödynnetään raportointia, ohjausryhmän työskentelyä, rahoittajan edellyttämiä toimia. Seurannan yksi keskeinen tehtävä on tukea hankkeen pysymistä suunnitelmassa tai tarvittaessa suunnitelman muuttamista.

Lyhyen hankeajan puitteissa vaikuttavuusarviointia ei kovin kattavasti ole mahdollista tehdä. Enemminkin voidaan arvioida, kuinka nykyisin hyvinvointialueella on onnistuttu lapsivaikutusten seurannassa, mitata hankkeen aikaisia vaikutuksia ja varsinainen työn vaikuttavuus näyttäytyy tulevaisuudessa.

Hankkeen arviointi keskittyy hankkeen suunnitteluvaiheessa tunnistettuihin kehittämiskohteisiin ja arviointiin siitä onko nämä tavoitteet saavutettu hankeajan päättyessä.

5.4 RISKIT JA NIIHIN VARAUTUMINEN

Riskin kuvaus	Seuraus, jos riski toteutuu	Toimenpiteet riskin poistamiseksi tai pienentämiseksi	Vastuutaho (ohjausryhmä, projektipäällikkö, hanke-työntekijä...)
Toimijat eivät sitoutu kehittämiseen	Kehittäminen vaikeutuu	Hankkeen alussa tehdään sitouttavaan yhteiskehittämistä, jota jatketaan koko hankkeen ajan yhdessä sovitulla tavalla. Sitoutumisen es-	Hankkeen työntekijät, johto ja ohjausryhmä

		teiden poistaminen, työntekijöiden huolellinen kuuntelu.	
Tarvittavien yhteistyötahojen tunnistaminen epäonnistuu. (ketä vähintään oltava mukana)	Sitoutuminen kehittämiseen ja yhteinen alueellinen ymmärrys jää saavuttamatta.	Riittävä alkukartoitus hankkeen alkuvaiheessa, huomioiden kuitenkin tarvittava rajaaminen	Hankkeen työntekijät projektipäällikkö
Rekrytointivaikkeudet	Hankehenkilöstöä ei saada palkattua, hankeaika lyhenee.	Käytetään julkista rekrytointia.	Projektipäällikkö
Hankerahoitus varmistuu myöhäisessä vaiheessa.	Hankaika lyhenee, jolloin kokonaisuuden kuvaaminen voi jäädä pintapuoliseksi.	Nopea aloitus heti hankerahoituksen varmistuttua.	Projektipäällikkö
Hankkeelle ei myönnetä rahoittajan toimesta tarvittavaa resurssia.	Hanke ei saavuta laadullisia tavoitteita. Tulokset ja tuotokset ovat ennakoitua pienempiä.	Huolellinen ja kattavasti perusteltu hankesuunnitelma.	Projektipäällikkö ja hankehakemuksen muut kirjoittajat.

Lähteet:

Kuntien ja hyvinvointialueiden lapsibudjetointi ja toteumatietojen seuranta sekä raportointi. Selvityshenkilöiden raportti. Valtionvarainministeriön julkaisu -2022:55. Aho ja Penttilä. [Kuntien ja hyvinvointialueiden lapsibudjetointi ja toteumatietojen seuranta sekä raportointi : Selvityshenkilöiden raportti \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Lapsilähtöinen budjetointi. Jokiranta, Peltonen, Rissanen, Rosenqvist, Voltti, Käsmä, Luoma, Falk, Kuokkanen. [Lapsilähtöinen budjetointi \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Lapsiperheiden yhteisasiakasohjaus, Siun sote. Kehittämispäivä 10.5.2023. Penttilä, S.

Lastensuojelun keskusliitto. 17.5.2023. [Lapsibudjetointi | Lastensuojelun Keskusliitto \(lskl.fi\)](#)

Vähimmäistietosisältö asetus. 15.5.2023. [luonnos vähimmäistietosisältöasetus fi.pdf](#)